

»Naš svet je vodil ravno tako h groteski kakor k atomski bombi... Kajti groteska je vedno miselni izraz, miselni paradoks, namreč podoba ne-podobe, obraz sveta brez obraza in ravno tako, kakor naše mišljenje ne more več brez paradoksa, tako brez njega ne more niti umetnost; naš svet, ki obstaja samo še zato, ker obstaja atomska bomba: iz strahu pred njo.«

Jäggi pripominja, da natančna definicija grotesknega ne obstaja kljub zaslužnemu delu W. Kayserja in drugih. Groteskna slika sveta pa samo učinkuje nesmiselno. Na nas je, da za tem navideznim nesmiselom najdemo smisel.

Konstantin Palkovič

Univerza Komenskega v Bratislavi

SLOVENŠČINA NA UNIVERZI KOMENSKEGA V BRATISLAVI

Čeprav imajo slovaško-slovenski stiki dolgo tradicijo (leta 1724 je izšel v Trnavi slovenski molitvenik, v naslednjih štiridesetih letih so izšle še štiri slovenske knjige), je bil lektorat za slovenski jezik ustanovljen šele po drugi svetovni vojni, v šol. letu 1946/47. Prvi lektor je bil Ján Kostiha. Že naslednje šolsko leto je bil lektorat ukinjen, vendar je veliki prijatelj Slovencev in propagator slovaško-slovenskega prijateljstva poskrbel, da so ga ponovno ustanovili. V letih 1965/67 Ján Kostiha ni samo uspešno vodil lektorata, ampak je ustanovil in vodil tudi klub prijateljev slovenskega jezika in kulture. Lektorske vaje so bile namenjene študentom 1. in 2. letnika slavistike dve uri tedensko v poletnem semestru. V zimskem semestru je Ján Kostiha predaval eno uro tedensko o slovenski književnosti. Ján Kostiha je tudi prevajal. Za radio je bil dramatiziran njegov prevod Seliškareve povesti Bratovščina sinjega galeba (Bratstvo belasej čajky).

Ján Kostiha je začel pripravljati tudi slovensko-slovaški slovar, vendar je delo kmalu opustil, saj je bil aktiven tudi na drugih področjih. Sodeloval je pri sestavljanju madžarsko-slovaško-češkega slovarja, izdal je gradivo iz slovaškega jezika in književnosti za strokovne šole in izdal almanah ob petdesetletnici ustanovitve kmetijske šole v Trnavi.

Ján Kostiha je bil po rodu Moravan. Rodil se je 23. oktobra 1916 v vasi Sobulka pri Hodoninu. Gimnazijo je končal v Kyjovu, na filozofski fakulteti v Brnu je končal študij slavistike in zgodovine, slovenščino je študiral v šolskem letu 1940/41 v Ljubljani, kjer se je udeležil protifašističnih demonstracij. V letu 1941–45 je bil profesor na gimnaziji v Trnavi, do leta 1955 je bil profesor na višji strojni tehniški šoli v Bratislavi, od tega leta dalje je bil pedagoški vodja srednje kmetijske šole v Trnavi. Umrli je 25. julija 1977 v Trnavi, kjer je tudi pokopan.

Ján Kostiha je zbudil veliko zanimanje za slovenski jezik in književnost pri Viťazoslavu Hečku, ki je tudi nadaljeval njegovo delo in bil lektor za slovenski jezik v letih 1967–1972. Lektorat je bil začetni in nadaljevalni za 1. in 2. letnik v poletnem semestru dve uri tedensko. Ukinjena so bila predavanja iz slovenske književnosti.

Vítazoslav Hečko je bil vsestranski prevajalec. Rojen je bil 5. decembra 1919 v Suchi nad Parno pri Trnavi. Gimnazijo je končal v Trnavi, slovaščino in francoščino na filozofski fakulteti v Bratislavi. Zadnja leta svojega življenja je bil urednik pri založbi »Priroda«. Prevajal je iz francoščine (A. Assollant), španščine (Lope de Vega, Calderon de la Barca, Tirso de Molina), poljščine (A. Fredro), nemščine (J. F. Raimund, Novalis), srbohrvaščine (J. Gundulić, M. Držić, D. Maksimović), največ pa je prevajal iz slovenščine.

Slovaškim bralcem je predstavil bogato paleto slovenskih književnikov in njihovih del: izbor iz poezije Franceta Prešerna Strune ljubezni (Struny lásky, 1961), dramska besedila Bratka Krefta Celjski grofje (Celski grofi, 1965), Kreature (Kreatury, 1966), Igorja Torkarja Pisana žoga (Malovaná lopta, 1958), Žarka Petana Starši na prodaj, Beseda ni konj (Rodičia na predaj, 1965, Slovo nie je kôň, 1969), Antona Ingoliča Tajno društvo PGC (Tajné družstvo PGC, 1964), Dominika Smoleta Antigona (Antigona, 1964), Pavla Golie Srce hračiek, 1957, Princezná a pastierik, 1957, Ubohá Anička, 1960, Antona Ingoliča Vinski vrh (Smäd, 1967), Gimnazijka (Gymnazistka, 1968), Cirila Kosmača Balada o trobenti in oblaku in Tantadruj (Balada o trúbke a oblaku a Tentendruh, 1972); izdal je tudi izbor slovenske proze z naslovom Glasovi oznanjajo smrt (Zvúky ohlasujú smrt), v katerega je uvrstil A. Hienga, V. Kavčiča, C. Kosmača, Miška Kranjca, B. Zupančiča. V reviji Svetová revue je izdal izbor pesmi E. Kocbeka in S. Kosovela.

Službovanje pri založbi »Priroda« mu je narekovalo tudi prevod dela Toneta Svetine Lovčeva hči (Polovnikova dcera, 1972) in prevod antologije lovskih zgodb, ki jo je sestavil Mitja Vošnjak. Tudi to antologijo je pod naslovom Lov po Triglavom (Polovanie pod Triglavom, 1967) izdala založba Priroda.

Pomembno mesto v njegovem prevajalskem delu imajo prevodi mladinske književnosti. Prevedel je dela Frana Milčinskega Desetnica (Desiata dcera, 1966), Matije Valjavca Pastir (Pastier, 1967), Ele Peroci Pravljice žive v velikem starem mestu (Milko v rozprávkovom meste, 1968). Pod naslovom Železni prstan (Železný prsteň) je izšel izbor slovenskih pravljič, ki ga je sestavila Kristina Brenkova. Razen navedenih prevodov je Hečko prevedel še dosti pesmi slovenskih pesnikov, ki jih je priobčil v različnih slovaških literarnih revijah.

Za potrebe slovenskega lektorata je uredil in sestavil Slovensko berilo (1972). Napisal je tudi primerjalno slovnico slovenskega jezika Základy slovinskej gramatiky, ki je izšla šele po njegovi smrti. Za izdajo jo je pripravil Konstantín Palkovič. Slovnice ne smemo ocenjevati s strogimi znanstvenimi merili, ampak jo moramo ocenjevati z merili praktične uporabnosti za študente. Pripravljal je tudi slovensko-slovaški slovar, vendar mu je smrt preprečila delo. Gradivo za slovar je dobil v oceno prof. Viktor Smolej. Vítazoslava Hečka so zanimala tudi teoretična vprašanja prevajanja poezije iz slovenščine v slovaščino, s tega področja je napisal nekaj razprav, ki so še, žal, v rokopisu.

Posmrtno je izšla zbirka njegovih pesmi Spričevalo (Vysvedčenie, 1979), v rokopisu je še njegov avtobiografski roman: Ko so cvetele jablane (Keď kvitli jablone).

Vítazoslav Hečko je bil dober prijatelj s slovenskimi pisatelji Antonom Ingoličem, Cirilom Kosmačem, Tonetom Svetino in drugimi. Pogosto se je udeleževal seminarja za slovenski jezik, književnost in kulturo. Med svojimi potovanji po Sloveniji je spremljal kulturni utrip prijateljskega naroda in postal je navdušen posrednik in iskren prijatelj Slovencev. Umrl je 7. decembra 1972 v Bratislavi, kjer je tudi pokopan.

Po Hečkovi smrti je dve leti nadaljeval njegovo delo vsestranski slavist univ. prof. dr. Ján Stanislav (1904–1977). Slavistiko je končal v Bratislavi, potem se je strokovno izpopolnjeval v Parizu, Krakovu in Ljubljani. Njegovo prvo službeno mesto je bilo v Pragi, potem se je vrnil v Bratislavo, kjer je bil profesor na filozofski fakulteti UK. Ján Stanislav je bil velik prijatelj Slovencev.

Od leta 1975 je lektor za slovenski jezik srednješolski profesor Melichar Václav. Prva štiri leta je bil lektorat samo za prvi letnik v zimskem semestru dve uri tedensko, od šolskega leta 1978/79, torej po vsebinski preobrazbi študija, pa so lektoratu za slovenski jezik odmerili samo eno uro tedensko v četrtem semestru.

Melichar Václav je bil rojen 22. aprila 1916 v Trávnici pri Nových Zámkách. Gimnazijo je končal v Levicah, filozofsko fakulteto – smer slovaščina – nemščina – v Bratislavi. V poletnem semestru šolskega leta 1938/39 je študiral slovenski jezik v Ljubljani. Po prvni vojni domov je bil srednješolski profesor na učiteljskišči in gimnaziji v Bratislavi. Potem je bil pri Pedagoški založbi v Bratislavi glavni urednik učbenikov za slovaško književnost in jezik. Od 1958 do 1981 je bil pomočnik ravnatelja srednje tehniške šole v Bratislavi. Enajst let je bil tajnik mestnega odbora Matice slovaške v Bratislavi.

V svojem bogatem ustvarjalnem delu se je posvečal pisanju učbenikov in sestavljanju beril za strokovne, poklicne in pedagoške šole. Ob vsem svojem delu je še našel čas za prevajanje iz češčine (dramska besedila J. K. Tyla in A. Jiráska), nemščine (E. Kästnerja) in slovenščine. Leta 1949 je prevedel in izdal roman Prežihovega Vornarica Jamnica, leta 1972 roman Andreja Hienga Gozd in pečina (Les a bralo), dramo Ivana Cankarja Hlapci (Paholci, 1963), prozo Bena Zupančiča Deček Jernej (Chlapec Stožiar, 1965). Iz strokovne literature je leta 1943 in 1947 izdal knjigo Antona Breclja Ob viru življenja (Sexuálne problémy v prehľade). V rokopisu ima še prevod kratke pripovedne proze Andreja Hienga in Pavleta Zidarja.

Slovenski jezik ima med lektorati za slovanske jezike na katedri za indoevropistiko in slavistiko trdno mesto, obstajajo tudi možnosti za njegov nadaljnji razvoj. Večji je problem na področju prevajanja iz slovenske književnosti, saj ni podmladka. Menim, da bi lahko tudi ta problem rešili z vzajemno izmenjavo študentov, ki bi v Ljubljani v Bratislavi študirali vsaj en semester slovenščino oz. slovaščino. S študijem bi lahko pridobili dovolj jezikovnega znanja in hkrati spoznali kulturo obeh prijateljskih narodov.

Prevedel
Andrej Rozman